

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2013 – Volume 22, Issue 2, pp. 204–207
URN:NBN:NL:UI:10-1-114591

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Igitur publishing, in cooperation
with Utrecht University of

Applied Sciences, Faculty of Society and Law

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Dordrecht, docent lerarenopleiding en opleiding
master pedagogiek, onderwijzer basisonderwijs in
Amsterdam en Monnickendam en bestuurslid VBSP.
E-mail: j.m.bekker@upcmail.nl

Jan Bekker is pedagoog en “nascholer” basisonderwijs
Onderwijsbegeleidingsdienst Amstelveen, senior
beleidsadviseur Onderwijs en Jeugd gemeente

JAN BEKKER

DE PEDAGOOG IN TRANSITIE

VOORAF

Op 30 september en 1 oktober 2013 organiseert de Vereniging tot Bevordering van de Studie der Pedagogiek (VBSP) het tweedaags congres *Pedagogen in de spotlights* met als ondertitel *de proactieve en idealistische opvoeder in de praktijk*. Opleiders, managers uit de hogescholen en universitaire wereld, beleidsmakers en bestuurders uit de politieke en bestuurlijke gremia leveren een bijdrage. Het tweedaagse congres moet er toe leiden dat de opleidingen nieuwe inspiratie opdoen om hun curricula aan te passen aan de huidige en toekomstige ontwikkelingen.

De VBSP staat voor het stimuleren van de pedagogiekstudie, zowel in het hoger beroepsonderwijs als in het universitaire onderwijs. De vereniging is opgericht in 1925. Nederland kent een hoge pedagogie dichtheid en een rijke diversiteit aan pedagogiek opleidingen. De aandacht voor jeugd en jongeren vertaalt zich in een grote deskundigheid op velerlei terreinen binnen het opleidingsveld en is verbonden met maatschappelijke, bestuurlijke en politieke ontwikkelingen.

Op het terrein van jeugd en gezin zijn grote veranderingen gaande die voor pedagogische beleidsmakers en -uitvoerders aanzienlijke gevolgen hebben. Opleidingen zullen moeten nagaan wat dit betekent voor hun curriculum. Er vindt een kanteling plaats van een op zorg

gerichte samenleving naar een meer op perspectief gericht doel. De eigen kracht van mensen en hun omgeving dient meer gericht te zijn op mogelijkheden van de mensen zelf. Recente wet- en regelgeving zoals de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Wet Werken naar Vermogen, de stelselherziening Passend Onderwijs en de decentralisatie van de Jeugdzorg veroorzaken een omslag in het zorg- en beleidsdenken en vraagt om andere (nieuwe) oplossingen. De toekomstige pedagoog zal zich meer en meer moeten schikken naar de kantelingen die zich onder invloed van regelgeving en politiek bestuurlijke inzichten afspeelen. Belangrijk is dat "de pedagogiek" daarin ook haar eigen richting bepaalt met als richtinggevende vraag in hoeverre de pedagoog voldoende is toegerust op die toekomstige ontwikkelingen.

DE PEDAGOOG IN BEWEGING

De pedagoog van de toekomst beweegt zich in het politieke en bestuurlijke speelveld van het jeugdbeleid. Binnen dat speelveld hebben de pedagogen als beroepsgroep een invloedrijke rol waarbij zij werken op de snijvlakken van maatschappelijke opvattingen, beleidsruimte en politiek bestuurlijke/wettelijke kaders. Die speelvelden verschuiven in de loop van de jaren en zowel de pedagogen binnen beleidsvelden als in de uitvoering zullen de komende jaren worden geconfronteerd met nieuwe beleidsvragen, -opdrachten en verwachte resultaten.

De samenleving reageert steeds heftiger op ongewenste situaties zoals gedrag van supporters bij voetbalwedstrijden, rellen te Zuidlaren of gebrek aan scholing en werk. Dat maakt het werk voor de pedagogen jachtig. Het ongeduld van de samenleving is groot. De verleiding is er om als beroepsgroep zich te richten op kortetermijnoplossingen, terwijl de pedagogen in een spagaat belanden omdat de opvoeding van jongeren zich in de loop van vele jaren ontwikkelt en dus ook lange tijd nodig heeft zich aan te passen of te veranderen. Het huidige stelsel van zorg en welzijn, vooral tekortkomingen, krijgt in de media de nodige aandacht. Om enige noties te noemen;

- Enorme toename in specialistische dure hulp van opvoed- en opgroeioproblemen. De "jeugd" is steeds meer als probleemgeval gedefinieerd;
- Geen of weinig aantoonbare effecten bij geïnstitutionaliseerde zorg en hulp;
- Veel specialistische hulp die tot marginalisering en etikettering heeft geleid.

De pedagogen zijn er op gericht bijdragen te leveren aan het verbeteren van het pedagogisch perspectief in het algemeen en het verbeteren van het pedagogisch handelen van de opvoeders (ouders, leerkrachten en uitvoerders in voorzieningen) in het bijzonder. De spagaat zal blijven

DE PEDAGOOG IN TRANSITIE

bestaan. Enerzijds zullen actuele gebeurtenissen vragen om oplossingen op korte termijn en vooral (vermeende) daadkracht. Anderzijds vereist de noodzakelijke omslag van de recent vernieuwde kaders en wetten een andere opdracht.

HET HERSTEL VAN HET "GEWONE LEVEN"

Kern van de opdracht voor pedagogen is de inhoudelijke specialistische basis (kennis van en over het individuele kind) te vervangen door een meer op empowerment gerichte structuur waarbij de sociale omgeving veel meer betrokken is. Het gaat om het bieden van perspectief voor jeugdigen waarbij toeleiding en ondersteuning in de eigen context, sociale leefomgeving en de leefwereld centrale begrippen zijn in plaats van het uitsluitend analyseren en oplossen van problemen. Het pedagogisch werkveld verschuift van kennis over ontwikkeling van kinderen, naar kennis over ontwikkeling van kinderen met inbegrip van de opvoeders rondom de kinderen en sociale leefwereld van de kinderen en het gezin. De pedagoog heeft meer als voorheen de eindverantwoordelijkheid: het herstellen van het "gewone leven" (Ter Horst, 1999). Er zal meer nadruk komen te liggen op preventie, signalering en ondersteuning; zo vroeg, snel en kort mogelijk in het gezin en de sociale omgeving waaronder de scholen en het publieke domein. Meer uitgaan van eigen mogelijkheden van jeugdigen en hun ouders is het streven en vooral minder snel medicaliseren en juist meer en betere samenwerking met andere professionals in het professionele domein.

NIEUWE KADERS, WETTEN EN INSTRUMENTARIA

Dat gaat andere eisen stellen aan het toekomstige handelen en instrumentarium van de pedagoog. Nog lang niet alle impact van deze beleidsomslag is te voorzien. Vaststaat dat de pedagoog zich zal moeten transformeren naar het kunnen toepassen van brede methodieken. De pedagoog zal meer ruimte moeten krijgen om samen te werken met andere professionals in het sociale domein en daarbij de formele en informele netwerken in de plaatselijke situaties te versterken of te verbeteren. In de praktijk betekent dit dat de professional in staat moet zijn een belangrijke schakel te zijn tussen gezin, sociale omgeving en samen met andere eerste lijnsopvoeders, schoolartsen, zorgaanbieders en onderwijspersoneel opvoedvragen zodanig te organiseren dat problemen niet tot grote zorgvraagstukken leiden. De pedagoog zal kennis moeten kunnen toepassen op het terrein van de organisatiekunde en beleidskunde. Hij is als professional tevens verantwoordelijk voor de gevraagde structurele, beleidsmatige verbeteringen of innovaties voor die opvoedvragen. Tenslotte stelt de marktgerichtheid de pedagoog voor het "kostenbewustzijn" van zijn werk.

De gevraagde resultaten zijn gebaseerd op een effectieve en efficiënte inzet van middelen (tijd, geld, huisvesting en personeel). De financiële middelen zullen de komende jaren minder worden en de kosten zullen tegen baten worden afgewogen. De verantwoording over offertes in relatie tot aanbestedingen zijn al in volle gang in vele gemeenten. Het kennisinstrumentarium over begrotingen, offertes en aanbestedingen in relatie tot programmamanagement van voorzieningen zal een steeds grotere inspanning vragen van de toekomstige pedagoog. Deze noodzakelijke aanpassingen en veranderingen in de rugzak van de pedagoog zal er voor zorgen dat deze professional nu en in de toekomst ook echt in de spotlights komt te staan.

REFERENTIE

Horst, W. ter (1999). *Herstel van het gewone leven*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.